

Óli Jacobsen

TÍÐINDI ÚR GRANNALAGNUM HJÁ DOLLANUM Í CONGO

Enskur trúboðarasonur í Congo fekk loyst ósvaraðum spurningi í Føroyum

Tað áhugaverda við at skriva søgu er, at hetta opnar so nógvar dyr. Hetta er ikki minst galdandi fyri eina søgu sum tann um Daniel J. Danielsen, Dollan, sum hevur verið burturtøgd og tískil gloymd í meira enn 100 ár.

At hetta er tann rætta søgan, er váttað av søgufrøðingum á lærðum háskúllum í fleiri londum úti í heimi. Hetta er m.a. gjørt við ummæli í Journal of African History, sum verður útgivið av lærda háskúlanum í Cambridge. Hetta merkir, at Dollin nú er viðurkendir at eiga part í heimssøguni.

Hansara veruligi leiklutur verður umrøddur í tí, sum nú verður skrivað um hendan partin av søguni um Congo. Eitt dømi er bókin hjá amerikanska søguprofessoranum Dean Pavlakis "British Humanitarianism and the Congo Reform Movement, 1896-1913", sum kom út í 2015. Hetta er mest umfatandi bókin um hetta evni í nýggjari tíð.

Hann takkar í fororðinum átta "scholars" fyri hjálpina hann hevur fingið at skriva hesa søgu. Teir sjey eru kendir rithøvundar og søguprofesarar úr londum sum USA, Canada og Bretlandi. Tann áttandi er føroyingur.

Læknabókin hjá Dollanum komin undan kavi

Tá ið børnini hjá Óla Hendrik av Fløtum, sála, gjøgnumgingu hansara bókasavn komu tey fram á læknabókina, sum Dollin brúkti í Congo. Hon kallast "The Colonist's Medical Handbook", útgivin í 1891. Hetta má sigast at vera ein søgulig bók, tí hesa hevur uttan iva havt við sær á teimum søguligu ferðunum, har hann var skipari og meistari.

Henda bók gevur ráð um, hvat skal gerast, tá ið fólk koma til skaða, og so um heilivág við sjúku. Hesin var ógvuliga avmarkaður. Fyri tað mesta "kinin [móti malaría], opium, epsom salt og brandy".

Bókin er blivin ein kelda hjá

Hetta var farleiðin í Congo, har Dollin sigldi.

bretsku Dawn Sanders, sum hevur lagt seinastu hond á eina bók um tropuheilivág. Henda bók umrøður eisini veruliga leiklutin hjá Dollanum í sambandi við Congo.

Congo Balolo Mission, sum Dollin eisini virkaði fyri. Tískil var Dollin eisini væl kendur í Ikau. Hagar kom hann sum skipari á bátinum hjá missiónini, Pioneer, árinum 1901-1903. Hann kom eisini til Ikau í 1903 á kanningarferðini saman við

Missiónsstøðin í Ikau, har Reg var føddur. Tað var eisini í Ikau, at trúboðararnir atkvøddu fyri at Dollin ikki skuldi sleppa aftur til Congo.

Trúboðarasonur hevur fingið svarið

Seinasta heyst kom ein teldupostur frá Reginald Hall, sum er fyrrverandi lækni, og sum býr í Newcastle norðast í Onglandi.

Reg, sum hann verður kallaður, er sonur eini trúboðarahjún í Congo. Hann var føddur í 1939 í Ikau, sum var trúboðarastøð hjá

bretska konslinum í Congo, Roger Casement, sum kundi staðfesta ræðustýrið í landinum. Vitjað varð í Ikau bæði á ferðini niðan eftir og oman eftir Congoánni á hesi ferð.

Tískil hevur pápi Reg, Harold Hall, sum kom til Congo í 1924, kent trúboðarastarvfelagar hjá Dollanum. Tað var eisini í Ikau, at trúboðararnir hjá Balolo Mis-

siónini á fundi 12. og 13. mai 1904 samtyktu at mæla frá, at Dollin slapp aftur til Congo at halda fram við sínum virki.

Ætlanin var hjá foreldrunum hjá Reg at fara aftur til Bretlands, tá ið hann var føddur. Men hesum forðaði seinni veraldarbardagi fyri. Tískil komu tey ikki heim aftur fyrr enn aftaná bardagan.

Reg fór at lesa til læknan, og í 1963/1964 var hann eitt ár lækni á sjúkrahúsi í Baringa, har Balolo missiónin eisini hevði missiónsstøð. So helst hevur Dollin eisini verið kendur her sum skipari á Pioneer.

Í Baringa virkaðu trúboðarahjúnini Alice og John Harris. Tað er gjørt til almenna søgu í Bretlandi, at tað var Alice Harris, sum tók sær fyrstu kendu og søguligu myndirnar av lamløstaðum fólki, sum vóru brúktar í Congo kampagnuni í Bretlandi. Hetta er m.a. gjørt á framsýningum í London og Liverpool í 2014 og 2015.

Men tað er staðfest, at fyrstu kendu myndirnar hjá Alice Harris av lamløstaðum fólki eru frá 1904, meðan Dollin byrjaði sína fundar-røð við egnum myndum í 1903.

Tað er viðurkent, at Harris hjúnini seinni gjørdi eitt stórt arbeiði í Bretlandi og Amerika fyri fólkið í Congo, men tey komu ikki upp í hetta virkið, fyrr enn tey sóu tann áhuga millum fólk, sum Dollin skapti fyri hesi sak.

Annars sæst í tilfarinum frá teirri tíðini, at John Harris hevur ikki verið væl í øgn við Dollan. Hann var eisini við til ta umrøddu fundarsamtyktina ikki at lova Dollan at koma aftur til Congo.

Reg kom aftaná eitt ár í Baringa til ta niðurstøðu, at hann riggaði vist betur sum lækni enn sum trúboðari. Hann fór aftur til Bretlands og gjørdist serlækni í urologi og krabbameini. Hann hevur skrivað eina bók um, hvussu tað kann livast við krabbameini.

Men hann er framvegis áhugaður í Congosøguni, eisini fyri tað, sum hendi í samband við uppperðina við kong Leopold 2.

Eisini er hann áhugaður fyri leiklutin hjá trúboðarum, sum leingi vóru í iva, um teir skuldu tekkjast makthavarunum fyri at fáa arbeiðsfrið ella teir skuldu fara í part við fólkinum við vandan fyri at koma til ilnar við teir sum ráddu fyri borgum. Tað var hetta seinna Dollin gjørdi.

Reg hevði lisið nýggjar enska søgubøkur, eisini trúboðarasøgur, um hetta tíðarskeið, men hann fekk ikki alt at passa, heldur ikki í sambandi við hvør ið hevði tikið fyrstu kendu myndirnar av lamløstaðum fólki.

Men nú hevði hann fingið hendur á tað, sum er skrivað í Føroyum, og nú fekk hann svarið uppá hesar spurningar.

Hann er ovfarin yvir innsatsin hjá Dollanum, eisini sum ein tann fyrsti trúboðarin, sum miðvíst gjørdi bart móti myndugleikunum. Reg heldur, at bráa sinnið hjá Dollanum eigur at vera honum fyrigivið, tá ið hugsað verður um hansara avrik, eisini við at fáa missiónsfeløgini at taka eina greiða støðu.

Hann heldur tað eisini vera hugtakandi, at Føroyar hava minst Dollan saman við Casement við einum frímerki, tá hugsað verður um, hvussu Dollin er burturtagdur

Reginald Hall, trúboðarasonur úr Congo. Er hugtikin av avrikinum hjá D.J. Danielsen